

UZASADNIENIE

Decyzją z dnia 14 stycznia 2016 roku Zakład Ubezpieczeń Społecznych I Oddział w Ł. zobowiązał M. S. do zwrotu nienależnie pobranych świadczeń za okres od 1 października 2014 roku do 30 września 2015 roku w kwocie 19.347,36 zł i odsetek za okres od 2 października 2014 roku do 14 stycznia 2016 roku (do daty wydania decyzji) w kwocie 1.311,55 zł.

Decyzja została wydana na podstawie art.138 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 roku o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (Dz.U. z 2015 roku, poz.748) oraz art.84 ust.1, ust.9 i 11 ustawy z dnia 13 października 1998 roku o systemie ubezpieczeń społecznych (Dz.U. z 2013 roku, poz.1442 ze zm.).

Powyższą decyzję zaskarżył w całości ubezpieczony.

Zaskarżonej decyzji zarzucił naruszenie prawa materialnego:

- art.138 ust.1 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 roku o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (Dz.U. z 2015 roku, poz.748) poprzez błędną wykładnię polegającą na uznaniu, iż świadczenie pobrane przez było nienależne,
- art. 68 ust.1 punkt 2 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 roku o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (Dz.U. z 2015 roku, poz.748) poprzez jego niewłaściwe zastosowanie – pominięcie, że w spornym okresie od 1 października 2014 roku do 30 września 2015 roku ubezpieczony posiadał status studenta w okresie od 1 października 2014 roku do 26 lutego 2015 roku,
- art.68 ust.1 punkt 3 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 roku o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (Dz.U. z 2015 roku, poz.748) poprzez jego niewłaściwe zastosowanie, z pominięciem, że w okresie od 27 lutego 2015 roku do 30 września 2015 roku ubezpieczony stał się całkowicie niezdolny do pracy.

Wobec tak sformułowanych zarzutów wniósł o zmianę zaskarżonej decyzji i przyznanie prawa do renty rodzinnej za sporny okres.

W uzasadnieniu decyzji pełnomocnik ubezpieczonego podała, iż ubezpieczony studiował od 1 października 2010 roku do dnia 26 lutego 2015 roku. Skreślenie ubezpieczonego z listy studentów nie miało źródła w zaniechaniu względem obowiązków uczestnictwa w zajęciach i składaniu zaliczeń i egzaminów objętych tokiem studiów z wynikiem pozytywnym. Ubezpieczony nie mógł kontynuować nauki ze względu na problemy zdrowotne wielce delikatnej natury psychicznej, które pociągający za sobą w konsekwencji leczenie farmakologiczne, pozbawiły go całkowicie możliwości wykonywania pracy w tymże okresie. Stan zdrowia ubezpieczonego, pozbawiający go możliwości podjęcia pracy zarobkowej, jaki i jego warunki majątkowe, stosunki rodzinne przemawiają za uznaniem, że dochodzona przez ZUS jako nienależnie świadczenie pobierana renta rodzinna w okresie od 27 lutego 2015 roku do 30 września 2015 roku przemawia, aby także za ten okres przyznać ubezpieczonemu świadczenie.

W odpowiedzi na odwołanie pełnomocnik ZUS wniósł o jego oddalenie. Podał, iż decyzją z dnia 25 lutego 2016 roku Zakład Ubezpieczeń Społecznych I Oddział w Ł. zobowiązał M. S. do zwrotu nienależnie pobranych świadczeń za okres od 1 marca 2015 roku do 30 września 2015 roku w kwocie 11.338,46 zł i odsetek za okres od 3 marca 2015 roku do 25 lutego 2016 roku (do daty wydania decyzji) w kwocie 649,33 zł.

Sąd ustalił następujący stan faktyczny:

Ubezpieczony M. S. urodził się (...).

W dniu 19 lipca 2011 roku ubezpieczony złożył wniosek o rentę rodzinną, po ojcu A. S. zmarłym w dniu 2 lipca 2011 roku.

(wniosek – 1 akt ZUS, odpis skrócony aktu zgonu – k.3 akt ZUS)

1 października 2010 roku ubezpieczony rozpoczął studia na Wydziale Prawa i Administracji (...), na kierunku prawo.

(zaświadczenie – k.5 akt ZUS)

Decyzją zaliczkową z dnia 5 sierpnia 2011 roku Zakład przyznał ubezpieczonemu prawo do renty rodzinnej od dnia 2 lipca 2011 roku do dnia 30 września 2015 roku, wskazując iż renta podlega podziałowi na 2 części.

Decyzją ostateczną z dnia 5 września 2011 roku Zakład przeliczył od 2 lipca 2011 roku rentę rodzinną dla ubezpieczonego. Decyzja zawierała pouczenie o konieczności zawiadomienia organu rentowego o ustaniu prawa do świadczeń oraz o obowiązku zwrotu nienależnie pobranych świadczeń.

(decyzje – k.15, k.29 akt ZUS)

Decyzją z dnia 21 września 2015 roku Zakład wstrzymał wypłatę świadczenia od 1 października 2015 roku z uwagi na brak aktualnego zaświadczenia szkolnego.

(decyzja – k.31 akt ZUS)

Decyzją z dnia 26 lutego 2015 roku ubezpieczony został skreślony z listy studentów.

5 października 2015 roku ubezpieczony został ponownie wpisany na listę studentów – wznowienie II roku, w roku akademickim 2015/2016 na kierunku prawo niestacjonarnie – zaoczne. Planowany termin ukończenia studiów to 31 października 2019 roku.

(zaświadczenia – 35 akt ZUS, k.6)

Powyższy stan faktyczny został ustalony na podstawie dowodów z ww. dokumentów, których strony nie kwestionowały.

Pełnomocnik ubezpieczonego w toku postępowania nie przedstawiła żadnych dowodów na poparcie twierdzeń, że ubezpieczony w okresie od 27 lutego 2015 roku do 30 września 2015 roku był całkowicie niezdolny do pracy. Dokumentacja ta nie została złożona pomimo zobowiązania na rozprawie w dniu 5 października 2016 roku ani w wyniku wezwania z dnia 17 listopada 2016 roku (doręczonego pełnomocnikowi w dniu 23 listopada 2016 roku).

Pełnomocnik ubezpieczonego ani ubezpieczony nie stawili się na rozprawę wyznaczoną na dzień 15 marca 2017 roku, o terminie której zostali prawidłowo powiadomieni odpowiednio w dniu 31 stycznia 2017 roku i 30 stycznia 2017 roku.

W toku postępowania pełnomocnik ubezpieczonego nie kwestionowała wysokości nienależnego świadczenia.

Sąd zważył co następuje:

Zgodnie z treścią art.65 ust.1 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 roku o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (tekst jednolity Dz.U. z 2016 roku poz.887) renta rodzinna przysługuje uprawnionym członkom rodziny osoby, która w chwili śmierci miała ustalone prawo do emerytury lub renty z tytułu niezdolności do pracy lub spełniała warunki wymagane do uzyskania jednego z tych świadczeń. Do renty rodzinnej uprawnione są m.in. dzieci własne (art.67 ust.1 punkt 1 ww. ustawy). Dzieci mają prawo do renty rodzinnej do ukończenia nauki w szkole, jeżeli przekroczyły 16 lat życia, nie dłużej niż do ociążnięcia 25 lat życia art.68 ust.1 punkt 2 ww. ustawy).

Prawo do renty rodzinnej przysługuje również osobom uprawnionym, bez względu na wiek, jeżeli stały się całkowicie niezdolne do pracy oraz niezdolne do samodzielnej egzystencji lub całkowicie niezdolne do pracy w okresach o których mowa w art.68 ust.1 punkt 1 lub 2 (art.68 ust.1 punkt 3 ww. ustawy).

W przypadku dzieci uczących się prawo do renty rodzinnej przysługuje bez względu na to czy jest to nauka w szkołach publicznych czy niepublicznych oraz bez względu na system kształcenia – stacjonarny i niestacjonarny. Renta przysługuje za cały rok szkolny, a zatem także za okres wakacji. Przepisy o rencie rodzinnej nie uzależniają prawa do tego świadczenia od systematyczności nauki, jej pozytywnych rezultatów, ewentualnego powtarzania semestrów, gdyż jedynym warunkiem prawa do renty jest kontynuowanie nauki.

Zaskarżona decyzja z dnia 14 stycznia 2016 roku została uchylona decyzją z dnia 25 lutego 2016 roku, którą organ rentowy zobowiązał ubezpieczonego do zwrotu nienależnie pobranego świadczenia za okres od 1 marca 2015 roku do 30 września 2015 roku w kwocie w kwocie 11.338,46 zł i odsetek za okres od 3 marca 2015 roku do 25 lutego 2016 roku (do daty wydania decyzji) w kwocie 649,33 zł. Stosownie do treści art.477¹³§1 k.p.c. zmiana decyzji przed rozstrzygnięciem sprawy przez sąd przez wydanie decyzji przez wydanie decyzji uwzględniającej w całości lub w części żądanie strony powoduje umorzenie postępowania w całości lub w części. Poza tym zamiana lub wykonanie decyzji nie ma wpływu na bieg sprawy. Zatem przedmiotem sporu świadczenie wypłacone ubezpieczonemu w okresie od 1 marca 2015 roku do 30 września 2015 roku.

Bezspornym jest, że w okresie od 1 października 2010 roku do 25 lutego 2015 roku ubezpieczony M. S. miał statusu studenta. Z dniem 26 lutego 2015 roku ubezpieczony został skreślony z listy studentów Wydziału Prawa i Administracji (...). Ubezpieczony ponownie został wpisany na listę studentów Wydziału Prawa i Administracji (...) w dniu 1 października 2015 roku, na II rok kierunku prawo niestacjonarne zaoczne.

W toku postępowania ubezpieczony, nie przedstawił żadnych dowodów na poparcie swoich twierdzeń, że w okresie od 27 lutego 2015 roku do 30 września 2015 roku był całkowicie niezdolny do pracy pomimo, dwukrotnie udzielonego terminu do złożenia dowodów.

Zgodnie z treścią art.6 k.c. ciężar udowodnienia faktu spoczywa na osobie, która z faktu tego wywodzi skutki prawne, a obowiązek przedstawienia dowodów spoczywa na stronach (art.3 k.p.c.). Bezczynność ubezpieczonego reprezentowanego przez zawodowego pełnomocnika należy potraktować jako nieudowodnienie faktów istotnych do rozpoznania sprawy.

Z ustaleń Sądu wynika, iż ubezpieczony zakończył naukę w dniu 26 lutego 2015 roku (w tym dniu został skreślony z listy studentów). Ponownie ubezpieczony został wpisany na listę studentów od dnia 1 października 2015 roku. W okresie od 27 lutego 2015 roku do 30 września 2015 roku ubezpieczony nie uczył się, nie posiadał statusu studenta. Zatem nie przysługuje mu prawo do renty rodzinnej za ten okres.

Ubezpieczony nie wykazał również, aby w okresie od 27 lutego 2015 roku do 30 września 2015 roku był całkowicie niezdolny do pracy oraz do samodzielnej egzystencji lub całkowicie niezdolny do pracy.

Wobec niespełnienia przesłanek do przyznania renty rodzinnej określonych w art.68 ust.1 punkt 2 ani w art.68 ust.1 punkt 3 ww. ustawy ubezpieczonemu nie przysługuje prawo do renty rodzinnej w okresie od 1 marca 2015 roku do 30 września 2015 roku.

Zgodnie z treścią art.138 ust.1 ww. ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych z osoba, która nienależnie pobrała świadczenia, jest obowiązana do ich zwrotu. Nienależnie pobrane świadczenia w rozumieniu ust.1 uważa się świadczenia wypłacone mimo zaistnienia okoliczności powodujących ustanie lub zawieszenie prawa do świadczeń albo wstrzymanie wypłaty świadczeń w całości lub w części, jeżeli osoba pobierająca świadczenia była pouczona o braku prawa do ich pobierania (art.138 ust.1 punkt 2 ww. ustawy).

W ustępie 4 i 5 cytowanego przepisu ustawodawca określił, za jaki okres można skutecznie żądać zwrotu nienależnie pobranego świadczenia. I tak nie można żądać zwrotu kwot nienależnie pobranych świadczeń za okres dłuższy niż 12 miesięcy, jeżeli osoba pobierająca świadczenia zawiadomiła organ rentowy o zajściu okoliczności powodujących ustanie lub zawieszenie prawa do świadczeń albo wstrzymanie wypłaty świadczeń w całości lub w części, a mimo to świadczenia były jej nadal wypłacane, w pozostałych zaś wypadkach - za okres dłuższy niż 3 lata, z zastrzeżeniem ust. 5.

Ubezpieczony od uzyskania prawa do renty rodzinnej był regularnie pouczany przez Zakład Ubezpieczeń Społecznych o obowiązku ciążącym na osobach pobierających rentę rodzinną po ukończeniu 16 roku życia, tj. do poinformowania organu rentowego o zaprzestaniu uczęszczania do szkoły (uczelni), a jeżeli uczy się nadal to do nadesłania zaświadczenia z szkoły (uczelni) z podaniem terminu programowego jej ukończenia. Ubezpieczony został również prawidłowo pouczony o skutkach pobrania świadczenia nienależnego.

Zgodnie z orzecznictwem Sądu Najwyższego warunkiem uznania świadczenia za nienależnie pobrane jest pouczenie o okolicznościach, których wystąpienie w czasie pobierania świadczenia powoduje jego utratę (w całości lub w części). Pouczenie o takich okolicznościach nie może odnosić się indywidualnie do pobierającego świadczenie, gdyż nie da się przewidzieć, które z różnorodnych okoliczności wystąpią u konkretnego świadczeniobiorcy. W tym sensie wystarczające jest przytoczenie przepisów określających te okoliczności. Jednakże pouczenie musi być na tyle zrozumiałe, aby pobierający świadczenie mógł je odnieść do własnej sytuacji. Ponieważ pouczenie dotyczy zmian w stanie faktycznym i prawnym w stosunku do stanu istniejącego w dacie przyznania świadczenia, pobierający świadczenie musi mieć możliwość skonfrontowania zmian, jakie zaszły w jego przypadku, z treścią pouczenia (wyrok Sądu Najwyższego z dnia 10 czerwca 2008 roku, I UK 394/07, Lex nr 494135).

Pobrane przez ubezpieczonego świadczenie w okresie od 1 marca 2015 roku do 30 września 2015 roku jest świadczeniem nienależnym w rozumieniu art.138 ust.2 punkt 1 ww. ustawy. Świadczenie zostało wypłacone mimo zaistnienia okoliczności zaprzestania pobierania nauki. Ubezpieczony był prawidłowo pouczony o obowiązku zawiadomienia organu rentowego o zaprzestaniu nauki jak i o skutkach pobrania nienależnego świadczenia.

Wobec powyższego odwołanie ubezpieczonego w zakresie obowiązku zwrotu pobranych świadczeń za okres od 1 marca 2015 roku do 30 września 2015 roku Sąd na podstawie art.477¹⁴§1 k.p.c. jako niezasadne oddalił.

Natomiast nie jest zasadne obciążenie ubezpieczonego obowiązkiem uiszczenia odsetek od świadczenia pobranego za okres od 1 marca 2015 roku do 30 września 2015 roku.

Stosownie do treści art.84 ust.1 ustawy z dnia 13 października 1998 roku o systemie ubezpieczeń społecznych (tekst jednolity: Dz.U. z 2016 roku, poz.963) osoba, która pobrała nienależne świadczenie z ubezpieczeń społecznych, jest obowiązana do jego zwrotu, wraz z odsetkami, w wysokości i na zasadach określonych przepisami prawa cywilnego, z uwzględnieniem ust. 11.

Zgodnie z ust.9 analizowanego przepisu przepisy ust. 1-8 stosuje się także do pieniężnych świadczeń innych niż z ubezpieczeń społecznych, wypłacanych przez Zakład na mocy odrębnych przepisów.

W myśl przywołanego ust.11 wskazanego przepisu - jeżeli osoba pobierająca świadczenia zawiadomiła organ wypłacający te świadczenia o zajściu okoliczności powodujących ustanie prawa do świadczeń albo wstrzymanie ich wypłaty, a mimo to świadczenia były nadal wypłacane, kwoty nienależnie pobranych świadczeń z ubezpieczeń społecznych podlegają zwrotowi bez odsetek za zwłokę.

Istotną kwestią jest zatem ustalenie daty wymagalności nienależnie pobranego świadczenia. Organ rentowy naliczył odsetki w związku z nienależnie pobranymi przez wnioskodawcę świadczeniami od 3 marca 2015 roku do 25 lutego 2016 roku (daty wydania spornej decyzji), a zatem niejako uznał, iż miał prawo żądać ich zwrotu już w dacie wypłaty.

Z poglądem takim nie sposób się zgodzić. Trzeba bowiem przypomnieć,

że świadczenia z ubezpieczeń społecznych są przyznawane w drodze decyzji administracyjnych i na podstawie decyzji administracyjnych są wypłacane. Nie można zatem utrzymywać, że świadczenia wypłacone na podstawie pozostającej w obrocie prawnym decyzji administracyjnej jako nienależne podlegały zwrotowi w dacie wypłaty, choćby przesłanki przyznania świadczenia w rzeczywistości nie istniały lub odpadły. Świadczenia w myśl art.84 ustawy systemowej i art.138 ustawy o emeryturach i rentach uważane za nienależne podlegają zwrotowi dopiero wtedy, gdy organ rentowy wyda stosowną decyzję administracyjną. Podobny pogląd wyraził Sąd Najwyższy w wyroku z dnia 3 lutego 2010 roku (I UK 210/09, LEX nr 585713).

Odesłanie do prawa cywilnego w kwestii naliczania i ustalania odsetek oznacza, że organ rentowy naliczać powinien odsetki ustawowe (art.359§2 k.c.) od dnia doręczenia decyzji obligującej do zwrotu nienależnie pobranego świadczenia (wyrok z dnia 8 lipca 1977 roku, II CR 233/77, Lex nr 7962; uchwała z dnia 6 marca 1991 roku, III CZP 2/91, OSNAPiUS 1991, nr 7, poz. 93; wyrok z dnia 30 marca 1998 roku, III CKN 330/97, OSNAPiUS 1998, nr 12, poz. 209).

W wyroku z dnia 3 grudnia 2013 roku, w sprawie III AUa 436/13 (Lex 1409160) Sąd Apelacyjny w Łodzi wskazał także, że skoro wydanie decyzji administracyjnej jest konieczne w celu stwierdzenia obowiązku zwrotu przez ubezpieczonego - na podstawie art.138 ust.1 ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych - nienależnie pobranego świadczenia, nie może być mowy o opóźnieniu w spełnieniu tego obowiązku przed wydaniem tej decyzji. „Żądanie zwrotu” nienależnie pobranego świadczenia następuje przez doręczenie dotyczącej tego decyzji (można powiedzieć, że staje się wymagalne w tym momencie, a nie w czasie spełniania świadczeń). Z tą też chwilą następuje też wymagalność (w prawnym znaczeniu art.359§2 k.c.) roszczenia o odsetki, gdyż od tej chwili dłużnik pozostaje w opóźnieniu ze spełnieniem świadczenia głównego (art.481§1 k.c.). Konsekwencją powyższego jest, zatem uznanie, że nie ma podstaw do żądania przez organ rentowy zwrotu odsetek naliczanych od dnia wypłaty świadczenia uznanego za nienależnie pobrane.

W związku z powyższym decyzję Zakładu Ubezpieczeń Społecznych w zakresie żądania zwrotu odsetek uznać należy za nieprawidłową.

Z powyższych względów Sąd Okręgowy, na podstawie art.477¹⁴§2 k.p.c., zmienił zaskarżoną decyzję Zakładu Ubezpieczeń Społecznych uznając, że ubezpieczony nie ma obowiązku zwrotu odsetek od nienależnie wypłaconej renty rodzinnej od dnia 3 marca 2015 roku do dnia 26 lutego 2016 roku.

ZARZĄDZENIE

1. Odpis wyroku wraz z uzasadnieniem doręczyć pełnomocnikowi ZUS, pouczając o prawie, terminie i sposobie złożenia apelacji oraz pełnomocnikowi ubezpieczonego.
2. Wypożyczyć pełnomocnikowi ZUS akta rentowe zobowiązując do zwrotu w przypadku złożenia apelacji.

31.03.2017 r.